

„KUTATÁS ÉS KÉPZÉS MA – JOBB EGÉSZSÉG HOLNAP”

Talán a stockholmi Karolinska Intézet fentebb idézett jelmondata világítja meg a legjobban annak a területnek a jelentőségét, amelynek áttekintésére dr. Ralovich Béla legújabb, 2018 májusában megjelent könyve megírásakor vállalkozott. A Magyar Tudományos Akadémia támogatásával megjelent kötet a szerző korábban kiadott munkáinak szerves folytatása. Míg a 2011-ben, illetve a 2014-ben kiadott I. és II. kötetben főként a magyarországi mikrobiológia művelésének szervezeti hátteret adó főbb intézmények történetét, működését és az akkori szakemberek felismeréseit vázolta a szerző, addig a III. kötet a változó szervezeti keretek között 1850-től végzett, gyakran napjainkra is átnyúló, alap- és alkalmazott kutatások rövidebb-hosszabb ismertetésével mutatja be e rendkívül szerteágazó tudományág fejlődését hazánkban. A 707 oldalas mű szövegét 240 ábra illusztrálja.

Az *Előszó*ban a szerző előre bocsátotta, hogy műve befejezetlen és szükség-szerűen csak válogatott fejezeteket tartalmaz, annak ellenére, hogy munkáját számos szakember is segítette. A *Bevezetést* és a *Meghatározásokat* követően több mint háromszáz oldalt szentelt az orvostudománnyal kapcsolatos mikrobiológiai kutatások ismertetésének. Áttekintette a Pesti Királyi Tudományegyetem Orvosi Karának és a kar utódintézményeinek történetét. Kiemelte azoknak a vizsgálatoknak a jelentőségét, melyeket Balogh Kálmán górcsővel (mikroszkóppal) végzett az Általános Kórtani Intézetben. Felvázolta a jelenlegi Semmelweis Egyetem Orvosi Mikrobiológiai Intézetének eddigi kutatási területeit, és taglalta az egyetemen mikrobiológiával kapcsolatos kutatásokat végző további intézetek tevékenységét is. Külön kitért Semmelweis Ignác életművére, annak recepciójára és hatására, ezután a Kolozsvári Egyetem Orvosi Kar és annak utódai, majd a Pécsi Tudományegyetem, a Debreceni Egyetem és a Szegedi Tudományegyetem, valamint az Országos Gyógyintézeti Központ – és elődeik – eminens mikrobiológusainak fő kutatási területeit ismertette. Kiemelten foglalkozott az Országos Közegészségügyi Intézet (OKI) és hálózata mikrobiológiai diagnosztikában, kutatásban, oktatásban és a betegségek megelőzésében betöltött szerepével. Önálló alfejezetben foglalta össze a Magyar Tudományos Akadémia mikrobiológiai profilú kutatóintézeteivel és kutatócsoportjaival kapcsolatos adatokat. E rendkívül sokrétű kutatómunkát ismertető szöveg részletgazdagsága változó, ahogyan változó lehetett a szerző rendelkezésére bocsátott vagy az általa felkutatott dokumentumok információtartalma is. Ugyancsak önálló alfejezetet szentelt a honvédségi egészségügyi szolgálat történetének és a valószínűleg csak szűk körben ismert, honvédségi szakemberek által végzett mikrobiológiai kutatásoknak is. A több mint ötven oldalas IV. fejezetben került sor az állatorvos-tudománnyal

kapcsolatos mikrobiológiai kutatásokkal összefüggő adatok ismertetésére. Az 1850 előtti helyzetet a *Baranya vármegyének orvosi helyirata* (Pécs, 1845) című mű adataival jellemezte. Ezután részletesen taglalta – az állatorvos-tudomány hazai fejlődését követve – az Állatorvostudományi Egyetem mikrobiológiát oktató és speciális felkészültséget igénylő mikrobiológiai kutatásokat folytató tanszékeinek, intézeteinek és laboratóriumainak történetét. Bemutatta az állatgyógyászat és azon belül a „közönséges kór- és gyógyszer-tanítvány és járvány-nyavalya tanítvány” kiemelkedő hazai mestereinek életútját és a jelenlegi állategészségügyi rendszer kialakulását. Az V. fejezet tárgya *Az oltóanyag kutatás- és termelés hazai története*. Ebben a részben számba vette a humán és az állatorvosi védőoltásokat. Ismertette a himlővírus (poxvirus variolae) okozta egyik legpusztítóbb ragály, a himlő (fekete himlő, variola vera) elleni védekezés kezdeti szakaszát dokumentáló írásokat, a „védhímőoltással” kapcsolatos adatokat, és a rabies vírus által okozott emberi veszethez elleni okszerű védekezés megszervezését. Ezek után bemutatta az állategészségügyi oltóanyagok hazai előállításának történetét, a magyarországi oltóanyag-termelő intézetek és cégek felvirágzását, majd többségük lehanyaglását. A tudatos védőoltás-politika hazai eredményeit a VI. fejezetben összegezte röviden. *A gyógyszerészet, a gyógyszerek és a mikrobiológia kapcsolata* című következő fejezet a hazai gyógyszergyártás és gyógyszerkutatás történetét taglalta, bepillantást nyújtva az alap- és alkalmazott kutatásnak egyaránt tekinthető gyógyszerfejlesztés hazai „műhelyeinek” rendkívül magas szintű, kifinomult mikrobiológiai ismereteket igénylő tevékenységébe. A VIII. fejezetben dr. Ralovich Béla a humán egészségügyi, állategészségügyi, ipari és mezőgazdasági laboratóriumokban végzett mikrobiológiai tevékenységekkel kapcsolatos minőségbiztosítás kérdéseivel foglalkozott. Az *Epilógust* követő *Irodalomjegyzék* történeti szempontból jelentős publikációkat és válogatott tudományos közleményeket tartalmaz. Végül a kötetet *Névmutató* és dokumentummásolatokat bemutató *Függelék* zárja. Ajánlom ezt a művet a magyar mikrobiológia története iránt édeklődő minden kedves olvasónak.

(*Ralovich Béla: Adatok a mikrobiológiával kapcsolatos ismeretek oktatás- és kutatástörténetéhez III. 1850-től napjainkig. Balatonberény: magánkiadás, 2018.*)

Minárovits János

az MTA doktora, a Magyar Mikrobiológiai Társaság alelnöke